

**KULE
KITAP**

İslam Dininin Fıkhi Hükümü - 2. Cilt
Mustafa Lüy

Kule Kitap® bir Tilki Kitap® markasıdır.

www.kulekitap.com

iletisim@tilkikitap.com

0850 304 22 03

Tilki Kitap Yayıncı Sertifika No: 28740

Yayın Koordinatörü: Yusuf Özden

Editör: Alev Sevgi

Son Okuma: Yasir Güven

Dizgi Tasarım: Efe Bozkurt

Kapak Tasarım: Efe Bozkurt

1. Basım, İstanbul Aralık 2024

ISBN: 978-625-9863-44-3

Tilki Kitap Matbaa / İstanbul

Matbaa Sertifika No: 48138

Eserin tüm telif hakları yazarda saklı kalmak kaydıyla bu baskı için basım-dağıtım-satış-tanıtım hakları Tilki Kitap®'a aittir. Eserin tüm yasal ve fikri sorumluluğu yazarına aittir. Tilki Kitap'ın kurumsal görüşü değildir.

İSLAM DİNİNİN FIKHİ HÜKMÜ

2. CİLT

EL MECMŪ'ATŪ'Z ZŪHDİYYE
Fİ'L- AHKÂMİ'DDÎNİYYE TERCÜMESİ.
NİKÂH VE TALÂKTEFERRUÂTINA DÂİR AHKÂMI HAVÎDİR.

Mustafa Lüy

EL MECMÛ'ATÛ'Z-ZÜHDİYYE
Fİ'L - AHKÂMİ'D-DÎNİYYE TERCÜMESİ

CÛZ'Ü SÂNÎ
2. CİLT
(KISM-I EVVEL)

1. KISIM

NİKÂH VE (TALÂK) TEFERRUÂTINA DÂİR AHKÂM-I HAVÎDİR.

ESER ESSEYYİD AHMET ZÜHDİ.

FETEVÂ HÂNENİN NAZAR-I TEDKİKİNDEN GEÇİRİLDİKTEN
SONRA MA'ARİF NEZÂRET-İ CELÎLESİNİN 553 NUMARA VE
FÎ 20 CEMÂZİYE'L ÜLÂ, SENE 1313 TARİHLİ RUHSATNÂME-İ
RESMÎSİYLE TAB' OLUNMUŞ VE HER HAKKI SÂHİB-İ ESERE
ÂİD BULUNMUŞTUR.DERSAADET
(MATBAA-İ OSMANİYE)
1313 (HİCRİ)

OSMANLICADAN AKTARAN: MUSTAFA LÜY

EMEKLİ İMAM - HATİP
KIRIKKALE 2024

EÛZÛBILLÂHİMİNEŞŞEYTÂNİRRACÎM BİSMİLLÂHİRRAHMÂNİRRAHİM

ÖN SÖZ

Yüce Rabbimin inayeti ile “İslam Dini Fıkhî Hükmü” (Mecmuatü’z-Zühdiyye F’l- Ahkâm-ı Dinîyye) adlı kitabımızın daha önce birinci cildini yayımlamıştık. Kısa bir aradan sonra ikinci cildini de sizlerle buluşturmanın mutluluğunu yaşıyorum. Kitabımızın bu ikinci cildi “Nikâh” ve “Talâk” (Boşanma) ile ilgili konuları ihtiva etmektedir.

Nikâh, tıpkı dil, din, kıyafet (ve mutfak) gibi beşerin başta gelen kültürel unsurlarından biridir. Bu müessese insanlıkla başlar. Kıyafetsiz bir beşer düşünülemez gibi nikâh müessesesi olmayan insanlık da düşünülemez.

Nikâh çok yönlü bir vak’adır. İnsanların birçok ihtiyaçlarını karşılar. Umumi bir nazarla bakılınca gayeleri arasında önceliğin, tenasüle yani neslin devamına ait olduğu sanılır. Şüphesiz bu gaye küçümsenemez. Zira insanlığın devamı nikâh müessesesiyle gerçekleşmektedir. Ancak, ferdî plandan bakılınca ünsiyet sağlamanın, ehemmiyetçe öne geçtiği görülür. Zira insan, diğer mahluklara nazaran fitrat itibariyle medenidir, yalnız yaşayamaz. Eski âlimlerimiz insana “medeniyün bittab” demişlerdir. Yani insanoğlu cemaat hâlinde, cemiyet içerisinde yaşamak zorundadır. İnsan cemiyetini, hayvan sürüsünden ayıran hususiyet organize olmasıdır. Burada iç içe daireler şeklinde teşkilatlanan bir bütün, bir cemaat mevzubahistir. En içte en küçük birim olan aile yer alır. Kur’an-ı Kerim’de de insanların bir erkekle bir kadından yaratılıp küçük ve daha büyük üniteler hâlinde teşkilatlandırıldığı, kavim ve kabilelere ayrıldığı belirtilmiştir (Hucurat 13) Askerî teşkilat yapısı buna örnek verilebilir. Asker, en küçük birim olan “tim”den başlayarak manga, takım, bölük, tabur, tugay, tümen, ordu ve ordular şeklinde teşkilatlanmıştır. Bunun gibi insanlık ordusu da irili ufaklı bir kısım ümmetlere (medeniyet gruplarına) kavimlere, aşiretlere ayrılmıştır. İşte bu silsilenin ilk hâlkasını, nikâh bağıyla bağlanan bir erkekle bir kadın etrafında hâlelenen bir cemaat teşkil eder. Şu hâlde, cemiyetin bu temel taşına inilip tahlil edilince bunun öncelikle yalnızlıktan kaçış ve ünsiyet arayış maksadıyla teşkil edildiği görülür. Neslin devamını sağlamak üzere çocuk elde etmek, ünsiyeti takip eden mühim gayelerden bir diğeridir.

8 İslam Dininin Fıkhi Hükümü

Nikâhın bu temel ve asil gayeleri göz önüne alınınca insanın bir kısım biyolojik ihtiyaçlarının tatmini daha tali bir planda kalır. Bu açıdan, meselenin şehevî yönü, “**nikâh**”ın gayesi değil, (bir büyüğün yorumuyla) onunla ifa edilecek hizmetin peşin bir ücreti, onun getireceği yükümlülükleri kabule bir teşvik vasıtası olmaktadır.

Bu noktada aldanan, vasıtayı gaye yaparak müessesenin kıymetini tenzil eder. Nitekim, beraberliğin biyolojik yönü sona ermiş yaşlılık ve sakatlık gibi hâllerde de evlilik devam eder ve hatta yaşlılar arasında dayanışma daha da artar. Çünkü, her iki insan da ünsiyete, sohbete, birbirlerinin tesellisine muhtaçtır.

Burada maksadımız evlilik müessesesinin sosyolojik tahlilini yapmak değildir. Ancak mevzumuzun anlaşılması bakımından şunu da belirtmemiz gereklidir: “**Nikâh**” kültürel beşerî bir müessese olması hasebiyle, her bir kültürel sistemin, kendine has bir nikâh tarzı ve bundan teşaub eden (dallanıp budaklanan) bir değerler örgüsü olacağı tabiidir: Manevî değerler, merasimler, inançlar, akrabalıklar, haramlar, helaller, usuller, adablar vs. yani günlük hayatımızı ilgilendiren kültürel unsurların büyük bir bölümü, “**nikâh müessesesi**”yle ilgilidir.

İnsanların millî ve ferdî şahsiyetlerinde kültürel değerlerin yeri iyice bilinmektedir. İster ferdî planda isterse millet planında ele alalım, bizi diğerlerinden “başka” kılan, “şahsî” kılan, “millî” kılan, “müşterek ve benzer” kılan bu değerlerdir. Millî hususiyetimizi, milletimizin ferdleri arasındaki benzer yönlerimizi, birlik ve beraberliğimizi sağlayan yegâne amil, asırlar boyu değişmemesi gereken hepimizde aynı olması gereken değerlerimizdir.

Öyleyse bizler Müslümanlar olarak İslamî hüviyetimizi koruyabilmek için beşerî kültürel hayatımızın büyük bir kısmını şekillendiren nikâh müessesesinde İslamî değerleri korumak zorundayız. İslamî şahsiyetimizin temel yapısı buna bağlıdır. Nikâhta, kıyafette, mutfakta (yenilip içilecek şeylerde) İslamî ölçülerden taviz verilirse geriye din olarak ne kalacak? Sadece itikad ve ibadetler. Hâlbuki İslamiyet bir medeniyet dinidir. İnsanın medenî hayatta muhtaç olduğu cemiyet hayatının devamını sağlayan her hususta kendine has ölçüler, değerler verir; kalıplar, şekiller, tarzlar, kanunlar koyar, kişiyi hiçbir meselede yabana muhtaç etmez. Mü'min de bu İslamî sünnetleri şahsında temsil ettiği nisbette, İslamî, imanî kemale erer. Cenab-ı Hakk'ın kendisine vaad ettiği nusret ve üstünlüğe saadet-i dareyne liyakat kazanır.

İslam dini, Kur'an ve hadiste gelen değerlerin hepsiyle bir bütündür. Sadece itikad ve ibadetlerimiz değil, nikâh, mutfak, kıyafet vs. her çeşit beşerî kültürel değerlerimiz bütün teferruatıyla bu iki kaynaktan teşkil edilmiştir. Müslümanlığımızın tamamîyetini ve temelini, bunlara uymaktaki derecemiz tayin edecektir.

Sırf Kur'an'ı esas alacak olsak bile, onda yer verilen emirlerin hepsi aynı değerde olduğu için, kıyafetimizi, "nikâh"ımızı, mutfağımızı, ihmal ettiğimiz takdirde, sadece itikad ve ibadetlerimiz acaba Müslümanlığımızın bütünlüğüne yetecek midir? İbadet dışındaki Kur'anî emirlerdeki ihmal, gevşeklik ve umursamazlığımız, itikadımızı zedeleyen, imanımızı yaralayıp eksilten bir durum değil midir? Bu eksiklik ibadet hayatımıza da sirayet etmeyecek midir? Müslüman olduğu hâlde içki içen, haram ve -mesela domuz eti- yiyen veya kıyafette İslamî örtünmeye riayet etmeyen veya nikâh dışı yollardan tatmin arayan bir kimsenin iman ve ibadeti ona ne derece faydalı olur? Onu nereye kadar götürür? Bu elbette münakaşaya değer bir husustur.

Şunu demek istiyoruz: Müslümanlığımız, tıpkı iman esaslarında olduğu gibi, nikâh meselesinde de İslamî nikâha uymakla kemalini bulabilecektir. Öyleyse İslamî nikâh nedir? Dininin ve imanının Allah nazarında makbul olmasını dileyen her Müslüman, nikâh meselesinde Allah'ın koyduğu ölçünün ne olduğunu bilmek ve ona uymak zorundadır.

İSLÂMÎ NİKÂH

İslam'da nikâh bizzat Kur'an-ı Kerim'de ele alınmış ve esasları belirtilmiştir. Şu esasları sayabiliriz:

- 1- Kişi, bülüğ çağına erince geciktirilmeden evlendirilmelidir (Nisa 6)
- 2- Mü'min kişi mü'min bir eşle evlenmelidir. Müşrik kişi (neseb, zenginlik, güzellik gibi sebeplerle) hoşumuza gitse bile onunla evlilik yapılmamalıdır. Çünkü mü'min kimse, (burnu kesik siyah) köle bile olsa hoşumuza giden müşrikten daha hayırlıdır. Çünkü onlar cehenneme çağırırlar (Bakara 221)
- 3- Kadınlardan hoş gidenle evlenilmelidir (Nisa 3)
- 4- Kadınlarla ailelerinin izniyle evlenilmelidir (Nisa 25)
- 5- Kadın namuslu, fuhuştan uzak ve gizli dostlar edinmeyenlerden olmalıdır (Nisa 25)
- 6- Kadına mehri verilmelidir (Nisa 25)

10 İslam Dininin Fıkhi Hükümü

7- Cemiyet, bekâr olan (dul, yetim, köle) kimselerle ilgilenip onları evlendirmelidir. Evlendirmede fakirlikten korkulmamalı, bekârlara yardım edilmelidir.

8- Nikâh akdi alenî olmalıdır. Bu prensip bilhassa yukarıda işaret edilen Nisa 25. ayette sarihtir. Ayrıca Hz. Peygamber (Aleyhissalâtu vesselâm) nikâhın alenî olmasını, bu maksadla ziyafet verilmesini ve hatta def ve sesle ilan edilmesini ısrarla emretmiştir.

9- Nikâh kadın erkek arasında veraset hakkı te'sis eder (Nisa 12)

10- İslamî nikâhın müddeti müebbettir, daimidir. Yani kadınla erkek hayat boyu beraber olmak üzere nikâhlanırlar. Belli bir müddetle sınırlı olan nikâh meşru değildir. Kişi, içinden muayyen bir müddete niyet etmiş olsa bile bu müebbet kabul edilir. Boşanma dinimizde meşru ise de ciddi ve meşru bir sebebe dayanmayan boşama ve boşanmalar Allah'ın buğzettiği, sevmediği bir ameldir. Talâk, hadiste "Allah'ın en çok buğzettiği helal" olarak tarif edilmiştir.

1. EVLİLİK

Bir önceki bölümde üzerinde ciddî ciddî düşünmemiz ve anlaşma sağlamamız gereken bir kısım hususları irdelemiştik. Herkesin mutlaka üzerinde durup düşünmesi çok elzem olan bu hususlara; "**Umûmî ahval hakkında kanaatiniz nedir? Etrafınızda cereyan eden hadiseleri nasıl değerlendiriyorsunuz? Kabul etmediğiniz gayr-i ahlâkî davranışlara karşı tavrınız nedir? Ahlâkî problemlerin çözümü konusunda ne düşünüyorsunuz?**" gibi sorularla dikkatleri çekmeye çalışmıştık.

Dünyanın mevcut durumundan memnun değilsek, bazı olumsuzluklar içimize bir mızrak gibi saplanıyorsa; bu ortamı hazırlayan, sonra da bütün bu şeylere vaziyet eden kimselerden hoşnut değilsek; çare ve önerilerimiz nelerdir? Evet, bütün bunları bilmemizde zaruret var.

İnanan insanlar, namaz kılmamayı ve onu hafife almayı, oruç tutmamayı ve onu sıkıntılı bulmayı, sokaklarda avare gezmeyi ve şuna-buna dalaşmayı -bazıları bunları hürriyetin gereği görseler de- lâahlâkîlik saymaktadırlar. Binaenaleyh biz Kur'an-ı Kerim'in ışığı altında ve onun prensipleri

çerçevesinde analiz ederek ahlâkı, ahlâksızlığı; terbiyeyi ve ondan ne anladığımızı ortaya koymaya çalışacağız.

Ahlâkın en önemli esası inanç ve akidedir. Ancak her şey, sadece akîdeden ibaret de değildir. Akîde eğer pratik hayatla, yani amelî aktivite ile takviye edilmez ve insan, inandığı şeylere göre bir çizgi takip etmezse o inanç sadece bir kanaat olarak kalır. Bu durum, ferdin ne şahsî hayatında ne de ailevî ve içtimaî hayatında etkili olmadığı gibi yönlendirici de olamaz. Gerçi iman bir ışık ve kuvvet kaynağı, imansızlık bir zaaf, bir boşluktur ama hakiki iman, gücünü amelle ortaya koyar. İnanmamış bir insanın toplumuna faydalı olduğu görülmemiştir; faydalı olanlar da o kadar nadirdir ki, sayıları parmakla gösterilebilecek kadar azdır. Meselâ, biri inanmaz ama iffetlidir. Temel kıstaslarımız açısından böyle zatlar faziletli sayılır mı sayılmaz mı bilemeyeceğim. Çünkü gerçek fazilet, imana ve muhasebe duygusuna dayalı olan fazilettir. Evet Allah'a, ahirete, kitaplara, haşre ve neşre, Cennet ve Cehenneme iman, hayatımızı biçime koyan ve ona melekler seviyesinde bir şekil veren, sonra düzenli yaşamamızı temin eden çok önemli unsurlardır.

İnanılan bu hususların gereğini yerine getirmek çok hayâtîdir. Ahiret, dünyada var oluşun hesabını vermenin mahkemesi, burada bizi insan olarak yaratan ve en mükemmel biçime koyan Allah'a şükredip etmediğimizin hesap mahâllidir. Dünyada yığın yığın zalim, nankör ve Cenâb-ı Hakk'ı anlamamada, O'nun gözler önüne serip teşhir ettiği sanatlarını görmeme hususunda ısrar eden, hatta gözlerini kapayıp görülecek onca güzelliği görmezlikten gelen; binlerce renk, ses, desen, şive, nizam ve ahenge rağmen bir hayli körler, sağırlar, kalbsizler de var. Allah, işte hem bunlar için hem de inananlar için haşr u neşir yapacak, cennetini, cehennemini hazırlayacak; iyi, faziletli, kalbî ve ruhî hayata açık, maâliyâta (yüceliklere) müştak hislerle yaşayan insanları, hesapları görüldükten sonra, bu dünyada nasıl "**a'lâ-yı illiyyîn-i insaniyet**"e çıkmış, mükemmel, faziletli kimseler olarak yaşamışlarsa ahirette de faziletli insanlara vad edilen cennetlerle serfiraz kılacaktır.

Evet mümin, işte bunları düşünen ve hayatını ona göre tanzim eden insan demektir. Bu itibarla evvelâ, hem fertte hem de cemiyette akîde 'inanç' çok sağlam olmalıdır ki, saptıran değişik hisler karşısında imanın gücüyle istikamet korunabilsin. Bazen inanıyor bazen inanmıyor görünen fertlerin teşkil edecekleri ailede de toplumda da hayır yoktur. Böyle bir cemiyette ve onların teşkil edeceği millette de hayır yoktur. İnsanlar evvelâ çok iyi inanmalıdırlar ki; dahası, yarına çıkacağına inancından daha kat'î bir şe-

12 İslam Dininin Fıkhi Hükümü

kilde dünyanın yarını olan ahirete gidileceğine de inanmalıdırlar ki, Allah'a yakın, topluma da yararlı birer unsur hâline gelebilsinler.

Evet, hemen her ferdin, çalışmadığı zaman aç kalacağı endişesini taşıdığı kadar; amel etmediği, iş yapmadığı ve pratikte inancını yaşamadığı zaman Allah'ın huzurunda ağır bir sorguya çekileceğine inanacak kadar sağlam bir akıdeye sahip olması çok önemlidir. Böyle bir imana sahip olan fert, bu kanaatin meydana getireceği bir kuvve-i anilmerkeziye (merkezkaç kuvveti) ile salih amellere yönelecek ve yüzünün akı ile Allah'ın huzuruna çıkabilmek için yerlere yüz sürecektir.

Böyle fertlerden meydana gelen aileler konusunu ayrı bir bölümde; ailenin çeşitli yönlerini, aile içinde yetişecek gençlerin, delikanlıların, küçüklerin, daha küçüklerin nasıl ahlâk-ı âliye-i İslâmiyeye mütehâllık kılınmaları gerektiğini Kur'ân-ı Kerim'den âyetler ve sünnetten bazı hadislerin ışığı altında ileride ele alacağız.

Evlât ve mal dünyanın süsü, ziynetidir. (Bknz; Kehf, 18/46) Değerlendirilebilirse ahiretin de zâd-u zahîresidir. Allah (celle celâluhu), insanların gönüllerini bunlarla sevince, sürura ulaştırır. Bunları göze ziynet, kalbe gıda yapar. İnsan bu ziynetleri gördükçe, pratikte dünya mutluluğunu, ümitlerinde de ötelere saadetini duyabilir. Ne var ki siz bu ziynetleri eğer bâkileştiremezseniz, mutlu olamazsınız; olsanız da buruk yaşarsınız. Evet evlâdınız, torununuz, dünyanız sizi rahatsız edebilir. Aksine fâni ve zâil olan bu şeyleri bâkileştirip kâinatın Yaratıcısı adına bakıp gördüğünüz, O'nun yolunda ve O'nun istediği istikamette kullandığınız ve geliştirdiğiniz zaman, son zannedilen her noktanın bir başlangıç olduğunu göreceksiniz. Dünya hayatının hitâma erip kapanmasıyla biten bütün fâni ve zâil ziynet, debdebe, ihtişam öbür âlemin açılmasıyla en mükemmel şekle bürünerek orada da devam edecektir.

2. YUVANIN ÖNEMİ

Bir millet ve bir toplumun mükemmeliyeti aileden, eşlerin el ele verip kurdukları yuvadan başlar. Bu itibarla terbiye, yuvadan başlamalı ki kalıcı olsun. Yuva terbiye esasları üzerine kurulamamışsa cemiyetin terbiyeli olması da düşünülemez. Hatta kusursuz bir talim ve terbiye politikası ideal insan yetiştirmede çok önemli olsa da yuva, verdiği ve vereceği şeyler açısından hep önemini koruyacaktır.

Yuvada ve hususiyle de şuuraltı beslenme döneminde iyi beslenebilmiş dimağlar, ciddi muhâlif rüzgârlara maruz kalmazlarsa ileride bazı küçük

tembihlerle şuuraltı müktesebatlarının kahramanları olarak karşımıza çıkıp bizi şaşırtabilirler. Evet, yuvada başarı, umum hayatta başarının ilk merhâlesidir ve bu merhâle de sağlıklı bir izdivaca bağlıdır.

3. EVLİLİĞİN GAYESİ

Aile, bazılarının anladığı gibi bir çocuk yapma fabrikası değildir; o, toplumun en hayâtî bir parçası ve milletin de ilk nüvesidir. Dolayısıyla da o, ne bir kuluçka makinesi ne de cismânî arzuların tatmin vasıtasıdır. O, kutsal bir müessesedir. Kutsiyetin en belirgin çizgisi de nikâhtır. Belli prensipler çerçevesinde, meşrû bir akitle çiftlerin bir araya gelmesine nikâh denir ki; bu hedefi, gayesi belli bir anlaşmadır. Allah, nikâh prensipleri için olmayan bir araya gelmelere “sifah” ve “zina” nazarıyla bakar.

Din, “nikâh” adı altında böyle bir meşrû birleşmeyi iyi bir milletin temeli, rüknü, esası kabul eder. Ancak, meşrû birleşmeler bile bir gayeye bağlıdır. Maksatsız, gayesiz, gelişigüzel evlilikler meşrû sınırları zorlayacağından bir Müslüman bu konuda oldukça hassastır. Evet, izdivaçtaki hedef, Allah’ı hoşnut ve Rasûlullah’ı memnun edecek bir neslin yetiştirilmesi olmalıdır.

Hedefi ve gayesi olmayan izdivaçlar, niyetsiz ameller gibi bereketsizdirler. Gaye olmayınca bazen dinine-diyanetine bakılmadan hiç tanınmayan birisiyle sırf boyuna posuna bakılarak evliliğe benzeyen bir araya gelmeler uhrevî derinliğinin olmaması yanında çok defa imtizaçsızlıklar ve geçimsizliklerle sonuçlanır. Hele bir de, Kur’ân’a inanan ve inanmayan, Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)’i tanıyan ve tanımayan iki kişi bir araya gelmişse. Evet, aileler arasında inanma ve inanmama açısından zıt düşünceler söz konusu ise, dinî, fikrî sürtüşmeler kaçınılmaz olur ve telâfisi imkânsız uyuşmazlıklar baş gösterir.

“Gayeli izdivaç”, enine-boyuna düşünülerek, hissin yanında aklî-mantıkî olan izdivaçtır. Ve evlenmede “maksat” düşünülerek hareket edildiğinden ailede huzur vardır. Neticesi düşünülmeden ve bir gaye gözetilmeden yapılan evliliklerin neticesinde ise değişik sıkıntılar söz konusudur. Böyle bir yuvada, aile fertleri sürekli huzursuzluk yaşarlar.

Din, bir taraftan evlenmeyi meşrû kılıp onu teşvik ederken diğer taraftan da meseleyi gaye ile sınırlandırmaktadır. Zaten insanın her işinde ve davranışında bir gaye olmalıdır ki, teşebbüs ve atılımlarında da kararlı olabilsin ve o hedefe ulaşmaya çalışsın. Şayet o bir gaye gözetmiyorsa me-saisini de tanzim edemez ve hiçbir zaman hedefe ulaşamaz. Buna “**metod**”,

“**usûl**” ya da gayeyi nazara almanız itibarıyla “**finalite**” de diyebilirsiniz. Şu bir gerçektir ki, hareket ve davranışlarımızda gaye gözetmiyorsak başarı şansımızı da büyük ölçüde kaybetmiş sayılırız.

4. EVLENMENİN ŞARTLARI

Din, izdivaç konusuna, tahminlerin üstünde önem verir. Buna paralel olarak İslâm fıkıhçıları da “nikâh”ı mühim bir mesele olarak ele almış, konuyla alâkalı ciltlerle kitap yazmış ve hassasiyetle üzerinde durmuşlardır. İzdivaç veya nikâh meselesini farz, vacip, sünnet, haram, mekruh kategorilerinde mütalâa etmiş ve biraz da şahısların özel durumuna bağlamışlardır. Bu, şu demektir: Herkes gelişigüzel evlenemez; bir seviyeye gelen insan evlenme mecburiyetinde; hatta bazı kimselerin evlenmesi vacip iken; bir başka vaziyetten ötürü bir diğzerinin evlenmesi mekruhtur. Binaenaleyh, bunları hiç hesaba katmadan, sadece cismânî durumu nazar-ı itibara alarak izdivaç yapan bir insanın, ileride cemiyete yararlı bir aile veya bir çocuk kazandıracağı da şüphelidir.

İslâm hukukçularından Hanefiler ve Malikiler bu konuda birbirlerine yakın sayılırlar; aradaki farklı düşünceler teferruata aittir. Bu büyük İslâm hukukçularının tespitleri ile arz edecek olursak nikâhla alâkalı, ana hatlarıyla aşağıdaki gibi bir tasnif ortaya çıkar:

a) Farz Olan Evlilik

Zinaya düşme ve haram irtikap etme tehlikesi karşısında bulunan bir kimse, mihir ödeme gücüne ve ailesini geçindirecek kadar nafaka temin etme imkânına sahipse hatta bazılarında göre oruç da tutamıyorsa onun evlenmesi farzdır.

Yani harama düşmemek için evlenmek esastır ve haramla yüz yüze gelen birinin başvuracağı tek çare evlenme olmalıdır. Gayr-i tabî yollarla izdivaçtan kaçmak, tabiatla savaştır ve böyle bir savaşa kalkışanın yenik düşmesi de kaçınılmazdır.

b) Vacib Olan Evlilik

Şayet evlendiği takdirde mihir ödeme ve aileyi geçindirme gücüne sahip, haram irtikabı söz konusu değil ama sırf bir “**endişe**” olarak bahis mevzuu ise onun evlenmesi de vaciptir. Bu tevcih de yine bazı fakihlere aittir, umumun görüşü ve içtihadı değildir.

c) Sünnet Olan Evlilik

Herhangi bir tehlike söz konusu değil, evlenmeye de arzu ve rağbet varsa böyle birinin evlenmesi de sünnettir.

ç) Haram Olan Evlilik

Evlenmekle haram irtikap edecek; evini geçindirebilmek için gayr-i meşrû kazanç yollarına girecek; irtikap, ihtilas, rüşvet gibi muharremâtı irtikap edecekse bu insanın evlenmesi de haram ya da en azından mekruhtur. Zevcesine zulmedecek kadar dengesiz biri için de aynı mütalâayı serdedenler vardır.

d) Mekruh Olan Evlilik

Bazılarına göre harama girme, cevir ve zulümde bulunma kat'i değil de ihtimal dahilinde ise bu durumdaki birinin evlenmesi de mekruhtur.

e) Mübah Olan Evlilik

Helâlinden kazanan, zinaya düşme ihtimali bulunmayan, mihir verecek güce ve nafakaya da gücü yeten, temkinli ve tedbirli birinin izdivacı da memduh veya mubahtır. Böyle birisi ister evlenir, isterse evlenmez.

İmâm Şafii (radıyallâhu anh) diyor ki: Nikâh, haddizatında bir muamele, yani mubah bir iştir. Fakat haramdan kaçınmak için vacip olur. Aslında burada Şafii mezhebi de Hanefilerin mülâhazalarına yakın bir görüş ortaya koymaktadır. İmâm Ahmed b. Hanbel, geçimini temin edebilsin, edemesin; ailesini geçindirsin, geçindirmesin, mihir verebilsin, veremesin; zinaya düşme tehlikesi karşısında herkesin evlenmesinin farz olduğu görüşündedir. Esasen bu görüşler tetkik edildiğinde birbirlerine çok da uzak olmadıkları görülecektir.

Bu hususlarla, izdivaçta dinin nasıl bir kısım gayeler takip ettiğini, evlenmenin basit, hissî bir mesele olmadığını göstermeye çalıştık. Şayet bu önemli iş, mantikî, hissî boşluklara sebebiyet vermeyecek şekilde sağlam esaslara bağlanmazsa mahkeme kapıları, dul ve sahipsiz kadınlar, ortada kalmış çocuklar bu işin kaçınılmaz sonucu olacaktır. Din, bütün bunların önüne ta baştan bir set koyarak, neticesi bu türlü olumsuzluklara müncer olan bir izdivacı haram, mekruh gibi kategorilerle zabt u rabt altına alır; his ağırlıklı bir meselede akıl, mantık ve muhakeme yolunu öne çıkarır.

Bizim burada, vurgulamak istediğimiz husus, evlenmenin çok ciddi bir müessese olduğu, onunla toplumun en önemli unsuru olan ailenin teşekül ettirildiğinin vurgulanmasıdır. Bu itibarla evlilik düşünülürken ferдин cismâniyetiyle alâkalı alelâde bir durum olarak değil; bütün bir toplumun, hatta topyekûn bir milletin saadetini alâkadar eden dinî, millî ve âlemşümûl bir mesele olarak düşünülmalıdır. Bu konuda ferдин bedenî ve nefsanî durumunu alâkadar eden hususa gelince bu sadece 'gâye-i uz mâ'nın husule gelebilmesi için Allah (celle celâluhu) tarafından insana lütfedilmiş bir prim ve bir bahşıştır. Tabir caizse, bu bir avans olarak değerlendirilmeli ve insanlık neslinin bekası, millî istikbâlimizi bayraklaştıracak yüksek karakterli fertlerin yetiştirilmesi gibi mühim hizmetin peşin mükafâtı olarak görülmelidir.

Doğrusu İslâm dini, bu konuya oldukça önem vermektedir denilebilir. Öyle ki, izdivaçta her şey inceden inceye düşünülecek, bin türlü hesap yapılacak ve hiçbir yanlışlığa meydan vermeyecek şekilde hassas davranılacaktır. Davranılacaktır ki, kurulan yuva, yuva yıkımını netice veren sebeplere bina edilmesin.

f) DELİLLERİN MÜNAKAŞASI

1. Hasen derecedeki bir hadis-i şerifte Rasûlü Ekrem (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmaktadır: **“Evleniniz, çoğalınız; ben kıyamet gününde sizin çokluğunuzla iftihar ederim.”** (Abdürrezzak, Musannef, 6/173; Aclûnî, Keşfü'l-Hafa, 1/318, 319.)

2. Başka bir hadis-i şeriflerinde de: **“Velûd olan yani çok doğum yapabilecek kadınlarla izdivaç yapın.”** (Ebu Davud, Nikâh, 3; Nesei, Nikâh, 11.) buyurmaktadır.

3. Konuyla alâkalı bir âyet-i kerimede de şöyle buyrulur: **“Aranızdaki bekârları (hürlerle mümkün olmasa da) kölelerinizden ve cariyelerinizden elverişli olanlarla evlendiriniz. Eğer bunlar fakir iseler, Allah kendi lütfu ile onları zenginleştirir. Allah, (lütfu) çok geniş olan ve (her şeyi) bilendir.”** (Nûr, 24/32)

Nikâh yapma imkânına sahip bulunmayan, yani infak edemeyen ya da mihir veremeyen, daha doğrusu bir aileyi geçindiremeyen kimseye gelince, Allahu Teala onu, fazlıyla zengin kılacağı ana kadar sabretmeli, iffetiyle yaşmalı ve harama girmemelidir.

Bu son nas ve onun yorumları, diğer delillerle zahiren çatışıyor gibi görünse de temel espri açısından aynı gerçeklerin vurgulandığında şüphe yok.